

نقش عوامل اقتصادی، مذهبی و روابط دختر و پسر در تفاوت دیدگاه دو نسل مادران و دختران در انتخاب همسر

کژال امین پور^۱

کارشناس ارشد مطالعات زن و خانواده، آموزش و پرورش استان کردستان، شهرستان سقز

kaysport61@gmail.com

حمید انصاری

دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران

hansari@ut.ac.ir

حسن ملک

دانشکده علوم انسانی، گروه جامعه شناسی، دانشگاه البرز

malek.hasan@yahoo.com

^۱. نویسنده مسئول (kaysport61@gmail.com)

چکیده

تفاوت معنی داری دیده نشد ($P=5\%$). با توجه به نتایج مطالعه حاضر پیشنهاد می شود مطالعات در جامعه های آماری متفاوتی به بررسی معیارهای دیگری در این زمینه بپردازند تا جنبه های دیگری از معیارهای همسرگزینی روشن و به نتایج جامع تری در جامعه ایرانی دست پیدا کرد.

واژه های کلیدی

همسرگزینی، نسل، معیار، ازدواج، جامعه

۱- مقدمه:

تحولات عظیم اجتماعی یک قرن اخیر، ساختارهای اجتماعی- فرهنگی جوامع گذشته را در کشورهای توسعه یافته و کشورهای در حال توسعه تغییر داده است. این امر از یک طرف تمایزات اساسی را در جوامع مختلف ایجاد کرده است که به صورت تفاوت های آشکار در نگرش ها، ارزش ها، باورها و رفتارها بروز می کند. از سوی دیگر گروه های اجتماعی مختلف را در شبکه ای از روابط ملی و فراملی درگیر کرده و آنها را به سوی همسان شدن سوق می دهد. این تمایزات و همسانی ها، بازتاب دگرگونی در تجربه های سازنده ای است که نسل های مختلف در فضاهای اجتماعی خویش با آن سر و کار دارند. جامعه شناسان از این واقعیت

با توجه به اینکه ازدواج از لحاظ اجتماعی، روانی، اقتصادی، فرهنگی و... امری مهم و حیاتی برای دختر و پسر و خانواده های آنهاست لذا، بررسی میزان اهمیت معیارهای ازدواج خصوصا تفاوت دیدگاه دو نسل در این زمینه حائز اهمیت است. از این حیث، پژوهش حاضر به بررسی تفاوت دیدگاه دو نسل دختران و مادران از لحاظ برخی معیارهای همسرگزینی همچون روابط دختر و پسر، معیار اقتصادی و معیار مذهبی پرداخت. از جامعه آماری دختران و مادران شهرستان سقز تعداد ۴۳۰ نفر مادر و دختر در دو گروه برابر (هر گروه ۲۱۵ نفر) به عنوان نمونه انتخاب و با استفاده از پرسشنامه معیارهای مورد نظر بررسی گردید. پس از جمع آوری اطلاعات از نمونه مورد پژوهش از طریق پرسشنامه، از آمار توصیفی و استنباطی برای تحلیل داده ها استفاده شد. نتایج تحلیل داده ها نشان می دهد ملاک اقتصادی در ازدواج برای مادران و دختران بیشترین اهمیت را دارد ($P=5\%$). دختران و مادران از نظر اهمیت ملاک روابط قبل از ازدواج باهم تفاوت دارند ($P=5\%$) و با وجود اینکه دو نسل از لحاظ تحصیلات با هم کاملا متفاوت بوده و انتظار می رفت تفاوت معنی دار در ملاک های مورد مطالعه نشان دهند اما از لحاظ اهمیت سایر ملاک های مورد مطالعه یعنی عوامل اقتصادی و ملاک مذهبی

جدید با عناوین مختلفی مثل انقطاع نسلی، شکاف نسلی، تفاوت‌های نسلی و دگرگونی نسلی یاد می‌کنند. این اصطلاحات دلالت‌های متعددی دارند و دامنه تأثیرات آن به زمینه‌های اجتماعی و شرایط این زمینه‌ها وابسته است. مفهوم شکاف نسلی به چگونگی تداوم فرهنگ یک جامعه از نسلی به نسل دیگر مربوط می‌شود. اندیشمندان در خصوص وجود یا عدم وجود شکاف نسلی اختلاف نظر دارند. گروهی معتقد به شکاف نسلی عمیق در جوامع هستند عده‌ای آن را تفاوت نسلی گفته و طبیعی می‌دانند و گروهی دیگر شکاف نسلی را یک توهم دانسته و آن را ناشی از فریب افکار عمومی از سوی رسانه‌ها می‌دانند (پناهی، ۱۳۸۳).

تفاوت در نظام ارزشی والدین و فرزندان جوان که به نوعی شکاف نسلی را آشکار می‌سازد، مسئله مشترک جهان معاصر به ویژه جوامع در حال توسعه (مانند ایران) است که به سرعت در حال تحول است. از مظاهر مهم این شکاف تغییر موقعیت اجتماعی نسل جوان معاصر به گونه‌ای بی‌سابقه است. کاهش روز افزون تأثیر سنت، میراث و اقتدار جامعه بزرگسال بر نسل‌های جوان‌تر در اثر افزایش آگاهی، مهارت و توانایی نسل جدید در مواجهه با زندگی و جهان مدرن در مقابل ناتوانی و عدم مهارت نسل‌های سالمند و ناکارآمدی نهادهای سنتی نظیر خانواده، نظام آموزشی و نهادهای فرهنگی دیگر در انطباق خود با تحولات پرشتاب و پیچیده‌ی عصر جدید از

وجوه مهم تغییر موقعیت نسل‌های جوان معاصر به شمار می‌رود (توکل، قاضی‌نژاد ۱۳۸۵).

مانهایم^۱ که یکی از اندیشمندان و متخصصان مشهور در پدیده شکاف نسلی است، تغییرات سریع فرهنگی را موجد شکاف نسلی می‌داند و بیان می‌کند که بخاطر تغییرات سریع فرهنگی میراث‌های فرهنگی سنتی به جا مانده از نسل‌های قبل، از سوی بخش مهمی از نسل‌های جدید به چالش کشیده می‌شود (بیژن زارع ۱۳۸۹). در خصوص نسل‌ها با مفهوم توالی نسل‌ها مواجهیم به این معنی که نسل‌ها می‌آیند و می‌روند و زمان از شکاف نسل حرف می‌زنیم که در این حالت یک نسل با نسل پیشین خود در بعضی جنبه‌ها دارای اختلاف هنجاری و ارزشی است. لازم به ذکر است زمانی به این اختلاف شکاف می‌گوییم که بتوانیم دوره قبل و بعد را از هم تمیز دهیم. به عبارت دیگر شکاف به معنای تفاوتی آشکار است که نسل قبل و بعد را رو در روی هم قرار می‌دهد. شکاف نسل‌ها به معنای عدم توالی جریان اجتماعی شدن در خصوص موضوعی خاص در میان دو نسل است. یکی از موضوعات در زمینه تفاوت یا شکاف نسل‌ها معیارهای همسرگزینی می‌باشد. مطالعات مختلفی به بررسی معیارهای همسرگزینی در میان دو نسل مختلف صورت گرفته است. از جمله زارع و همکاران (۱۳۸۴) در مطالعه‌ای برخی معیارهای همسرگزینی را در نسل

¹ . Manhaeim

مادران و پدران با دختران و پسران آنها بررسی کردند. نتایج یافته‌های آنها تفاوت معنی‌داری در معیارهایی همچون سن مناسب ازدواج، ارجحیت زیبایی یا نجابت همسر، ارجحیت تحصیلات بالا یا اصالت خانوادگی همسر، معاشرت قبل از ازدواج و ازدواج فامیلی نشان داد (بیژن زارع ۱۳۸۹). به علاوه، عسکری‌ندوشن و همکاران (۱۳۸۸) در مطالعه جامع‌تری (از حیث بررسی معیارهای مختلف) تفاوت‌های نسلی در ایده‌ها و نگرش‌های ازدواج در میان مادران و دختران را بررسی کردند. آنها نشان دادند که هر دو نسل در مورد سن مناسب ازدواج و نیز مخالفت با چند همسری مردان توافق نظر دارند اما تفاوت بین نسلی معناداری در ابعادی همچون زمانبندی فرزند اول، ازدواج خویشاوندی، نحوه انتخاب همسر و مجرد ماندن میان مادران و دختران وجود داشت (عسکری‌ندوشن ۱۳۸۸). همچنین، در تحقیق دیگری سپهری و همکاران به بررسی تفاوت‌های جنسی و سنی انتخاب همسر پرداختند. در این پژوهش آنها به معیارهای انتخاب همسر از سوی تعداد محدودی دختر (۱۵ نفر) و پسر (۱۵) و نیز دیدگاه مادرانشان در مورد معیارهای انتخاب همسر برای این فرزندان‌شان پرداختند. هرچند در این مطالعه دیدگاه مادران از جنبه انتخاب عروس (برای پسران حاضر در پژوهش) و داماد (برای دختران حاضر در پژوهش) در کنار دیدگاه فرزندان‌شان بررسی شد، نتایج حاکی از آن است که معیار زیبایی ظاهری برای پسران

بیش از دختران اهمیت دارد، در حالیکه معیار مسئولیت‌پذیری و دوست داشتن برای دختران اهمیت بیشتری داشت. از سویی، رشته تحصیلی و ظاهر زیبای عروس و یا داماد برای مادران اهمیت بیشتری داشت. دختران بیش از مادران عشق و دوست داشتن و معاشرت (ارتباط) قبل از ازدواج برایشان مهم بود. همچنین انتخاب عروس زیبا برای پسران بیش از مادرانشان اهمیت داشت. محققان بر مبنای این پژوهش با جامعه آماری محدود به این نتیجه رسیدند که شکاف بین جنسی و نسلی در معیارهای انتخاب همسر وجود دارد (Sepehri 2013). بر مبنای مطالعات گذشته با توجه به اینکه مطالعه دقیقی در داخل کشور به بررسی معیارهایی همچون اقتصاد، مذهب و روابط بین پسر و دختر به طور همزمان از دیدگاه دو نسل مادران و دختران پرداخته است و با توجه به اهمیت مسائل اقتصاد برای آینده زوجین و نیز با توجه اینکه جامعه ایرانی جامعه دینی (مذهبی) است و ممکن است اهمیت درجه مسائل دینی در بین دو نسل در انتخاب همسر متفاوت باشد. و نیز اعتقاد به آشنایی و سطحی از روابط مشروع به عنوان معیار قبل از ازدواج که در میان نسل جدید طرفدارانی دارد. لذا، تحقیق حاضر در نظر دارد تا به مقایسه دیدگاه دو نسل متفاوت یعنی دختران و مادران شهرستان سقز در این معیارهای همسرگزینی بپردازد.

۲- مواد و روش‌ها:

در این پژوهش با توجه به موضوع از روش پیمایشی استفاده شد. به گونه‌ای که در این روش نظرات دانشجویان دختر مجرد و مادران سطح شهرستان سقز در مورد معیارهای همسرگزینی در دو نسل مادران و دختران با استفاده از پرسشنامه جمع‌آوری شد و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. از آنجا که در این روش داده‌ها به صورت کمی است، تحلیل آنها بوسیله آزمون‌های آماری امکان‌پذیر می‌گردد. روش گردآوری اطلاعات مشاهده غیر مستقیم و استفاده از تکنیک پرسشنامه است. جامعه آماری در این پژوهش شامل دو گروه از ساکنان شهرستان سقز دومین شهر پرجمعیت استان کردستان می‌باشد. گروه اول: دختران ساکن شهرستان سقز به عنوان نسل دختران و گروه دوم شامل مادران ساکن شهرستان سقز می‌باشد.

۲-۱ نمونه و روش نمونه‌گیری

برای انتخاب حجم نمونه از فرمول عمومی کوکران (که در آن p احتمال وجود صفت و q عدم وجود صفت $0/5$ در نظر گرفته می‌شود) استفاده شده است.

$$n = \frac{N.t^2.p.q}{N.d^2 + t^2.p.q}$$

فرمول کوکران

$$n = \frac{2950 \times (1/96)^2 \times (0/5) \times (0/5)}{2950 \times (0/05)^2 + (1/96)^2 \times (0/5) \times (0/5)} = 220$$

$$N = 2950 = \text{تعداد کل جامعه آماری}$$

$$t = (1/96)^2 = \text{استیودنت وقتی که سطح معنی‌داری}$$

$$t^2 = \text{آزمون برابر با } 0/05 \text{ باشد}$$

$$0/0025 = (0/05)^2 = \text{تقریب در برآورد پارامتر مورد}$$

$$d^2 = \text{مطالعه}$$

$$p^1 = (0/5)^2 = \text{احتمال وجود صفت}$$

$$q = (0/5)^2 = \text{احتمال عدم وجود صفت}$$

❖ انتخاب مادران و دختران بصورت تصادفی صورت گرفت، بدین صورت که ابتدا نواحی و محلات مختلف مشخص شدند و در داخل هر محله هم از نسل مادر و هم از نسل دختر بصورت تصادفی انتخاب شدند.

۲-۳ روش‌های گردآوری اطلاعات:

در این تحقیق جهت جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز از روش میدانی که جنبه عملی مطالعه حاضر را تحت پوشش قرار می‌دهد، جهت تکمیل پرسشنامه تحقیق در میان افراد جامعه بهره گرفته شد. ابتدا پرسشنامه‌های تحقیق پس از اصلاحات لازم بصورت پرسشنامه اولیه برای دو نوع موقعیت پاسخگویان (مادر و دختر) تهیه شد. قابل ذکر است که

۱- لازم به توضیح است که به خاطر عدم وجود اطلاعات مورد اعتماد برای برآورد واریانس در فرمول حجم نمونه مقدار p و q را برابر با $0/5$ در نظر گرفتیم، لذا در این صورت با توجه به حجم جامعه آماری، بالاترین حجم نمونه بدست می‌آید.

پرسشنامه مورد استفاده در این پژوهش حاوی ۴۶ سوال در پنج زیر مقیاس طراحی شد (شامل: بخش اول در ۱۲ سوال، بخش دوم در ۱۳ سوال، بخش سوم در ۱۰ سوال، بخش چهارم در ۶ سوال، بخش پنجم در ۷ سوال). هر سوال به صورت لیکرت پنج گزینه ای طراحی شد و جهت بررسی پایایی سوالات از روش آلفای کرونباخ استفاده شد. هر گزینه به صورت درجه بندی از ۱ تا ۵ می باشد (بسیار زیاد، زیاد، تا حدودی، کم، اصلاً).

۲-۴ روش تجزیه و تحلیل داده‌ها:

پس از جمع آوری اطلاعات از نمونه مورد پژوهش از طریق پرسشنامه، از آمار توصیفی و استنباطی برای تحلیل داده‌ها استفاده شد. بدین ترتیب با استفاده از آمار توصیفی (تنظیم جداول فراوانی و نمودار به شناسایی و معرفی نمونه، چگونگی توزیع متغیرهای تحقیق پرداخته شد. در آمار استنباطی رابطه بین متغیرهای موجود در فرضیات به آزمون گذاشته شد. با توجه به ماهیت سوالات، گزینه‌ها (ابزار سنجش) و سطح سنجش از آزمونهای آماری متناسب (مثل همبستگی و جداول دو بعدی) برای تعیین معناداری استفاده شد.

۳- نتایج و بحث:

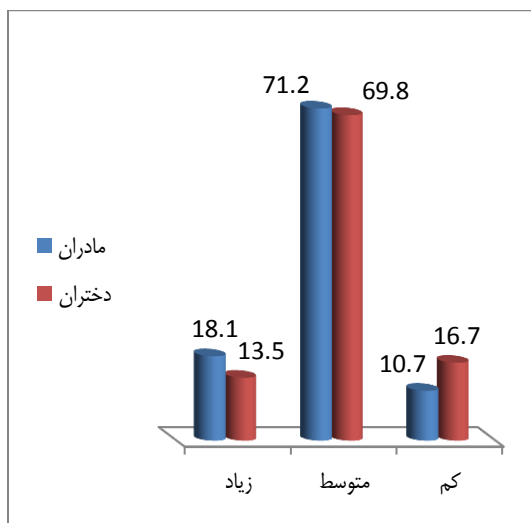
نتایج تحقیق در دو بخش توصیفی و تحلیلی تنظیم شد. که در قسمت نتایج توصیفی جداول تک بعدی تحقیق (جداول ۱ تا ۵ در بخش پیوست) و در ادامه آن نتایج تحلیلی تحقیق می آید.

۳-۱ بررسی شاخص‌های تحقیق

در این بخش به بررسی وضعیت پاسخگویان در ارتباط با هر یک از شاخص‌ها و ابعاد تحقیق پرداخته شده است. لازم به توضیح است که برای ساختن هر یک از شاخص‌ها ابتدا با استفاده از دستور Compute گویه‌ها با یکدیگر ترکیب شدند و سپس با استفاده از دستور Recode به منظور سهولت در تحلیل و تفسیر نتایج، دامنه مربوط به شاخص‌ها به سه قسمت تقسیم شد. ذیلاً وضعیت پاسخگویان در ارتباط با شاخص‌های تحقیق به همراه گویه‌های سازنده آنها مورد بررسی و مطالعه قرار گرفته است. در خصوص اهمیت روابط دختر و پسر قبل از ازدواج یافته‌ها گویای این مطلب است که دختران در قیاس با مادران به روابط دختر و پسر به عنوان یک معیار همسرگزینی اهمیت بیشتری می‌دهند (نمودار ۱).

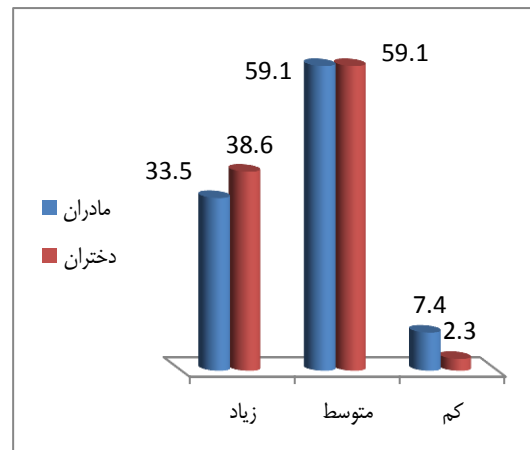
داشتن رابطه عاطفی با جنس مخالف را در جامعه امروز قبل از ازدواج لازم دانسته‌اند و در مقابل ۴۰ درصد از پاسخگویان لازم نمی‌دانند که دختر و پسر قبل از ازدواج با هم رابطه عاطفی داشته باشند، همچنین ۱۸ درصد از پاسخگویان در این باره هیچ نظری نداده‌اند. در مجموع اکثریت پاسخگویان داشتن رابطه عاطفی قبل از ازدواج را لازم دانسته‌اند.

در خصوص اهمیت معیار اقتصادی یافته‌ها گویای این مطلب است که مادران در قیاس با دختران به معیار اقتصادی به عنوان یک معیار همسرگزینی اهمیت بیشتری می‌دهند.

نمودار (۲). اهمیت معیار اقتصادی

داده‌ها نشان می‌دهد که ۷۸ درصد از پاسخگویان مهریه بالا را موجب استحکام زندگی می‌دانند و در مقابل ۱۳ درصد از پاسخگویان در این خصوص نظر مخالف داشته و مهریه بالا را دلیل استحکام زندگی نمی‌دانند. در ادامه ۹ درصد از

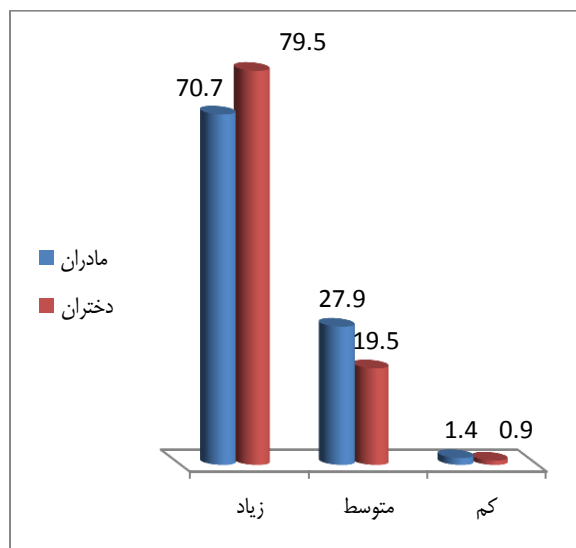

نمودار (۱). اهمیت روابط دختر و پسر قبل از ازدواج

توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب گویه‌های سازنده اهمیت روابط دختر و پسر قبل از ازدواج مطابق با یافته‌ها، ۸۷ درصد از پاسخگویان آشنایی قبل از ازدواج دختر و پسر را منجر به شناخت متقابل دانسته‌اند و در مقابل ۱۱ درصد از پاسخگویان این آشنایی قبل از ازدواج را قبول نداشته‌اند، همچنین ۱۰ درصد از پاسخگویان هیچ نظری در این مورد نداشته‌اند. در مجموع اکثریت پاسخگویان شناخت دختر و پسر را وابسته به آشنایی قبل از ازدواج می‌دانند. با توجه به داده‌ها ۵۰ درصد از پاسخگویان ارتباط دختر و پسر قبل از ازدواج را نادرست دانسته و در مقابل ۳۴ درصد از پاسخگویان معتقدند که دختر و پسر باید قبل از ازدواج با هم ارتباط داشته باشند. قابل به ذکر است که ۱۶ درصد از پاسخگویان نظر خاصی در این باره نداشته‌اند. یافته‌ها نشان می‌دهد که ۴۱ درصد از پاسخگویان

ازدواج دارای اهمیت زیادی است و تنها ۲ درصد از پاسخگویان موقعیت شغلی پسر را خیلی مهم نمی دانند. همین طور ۱۹ درصد از پاسخگویان ذکر کرده اند که موقعیت شغلی تا حدی در تصمیم گیری ازدواج مهم می باشد.

همچنین، در خصوص اهمیت معیار مذهبی یافته ها گویای این مطلب است که دختران در قیاس با مادران به معیار مذهبی به عنوان یک معیار همسر گزینی اهمیت بیشتری می دهند (نمودار ۳).

نمودار (۳). اهمیت معیار مذهبی

یافته ها بیانگر این مطلب است که ۵۶ درصد از پاسخگویان در حد زیادی به پایبند بودن همسر دختر به ظواهر شرع اعتقاد دارند و در مقابل ۱۲ درصد از پاسخگویان اعتقاد کمی به این موضوع دارند و در ادامه ۳۲ درصد از پاسخگویان تا حدی با پایبند بودن همسر دختر به ظواهر شرع موافق هستند. داده ها

پاسخگویان نظری در این باره ابراز نکرده اند. در مجموع قابل به ذکر است که اکثریت پاسخگویان استحکام زندگی را در صورت وجود مهریه بالا می دانند. یافته ها بیانگر این مطلب است که ۵۷ درصد از پاسخگویان چگونگی برگزاری مراسم ازدواج را در تصمیم نهایی ازدواج موثر دانسته اند و در مقابل ۲۰ درصد از پاسخگویان تصمیم نهایی ازدواج را منوط به چگونگی برگزاری مراسم ازدواج می دانند. همچنین ۲۳ درصد از پاسخگویان نظری در این باره ابراز نکرده اند. در نهایت مشخص است که اکثریت افراد پاسخگو چگونگی برگزاری مراسم ازدواج را در تصمیم نهایی ازدواج موثر دانسته اند. داده ها بیانگر این مطلب است که ۵۶ درصد از پاسخگویان بر این باورند که در پاسخ به خواستگار دختر درآمد بالای پسر بسیار مهم می باشد و در مقابل ۳۰ درصد از پاسخگویان درآمد بالای پسر را ملاک پاسخ به خواستگار نمی دانند. همچنین ۱۴ درصد از پاسخگویان نظر خاصی در این باره نداشته اند. یافته ها نشان می دهد که ۳۰ درصد از پاسخگویان زیبا و شیک پوش بودن همسر دختر را در حد زیادی مهم دانسته اند، در مقابل ۱۲ درصد از پاسخگویان چنین نظری نداشته اند و اعتقادی به زیبا و شیک بودن همسر دختر ندارند و در نهایت ۵۷ درصد از پاسخگویان ذکر کرده اند که تا حدودی این موضوع مهم می باشد. با توجه به یافته ها ۷۸ درصد از پاسخگویان این طور بیان کرده اند که موقعیت شغلی همسر در تصمیم گیری برای

نشان می‌دهد که ۷۶ درصد از پاسخگویان در حد زیادی به مشترک بودن اعتقادات مذهبی دختر و پسر اهمیت می‌دهند و در مقابل ۶ درصد از پاسخگویان اعتقاد چندانی به این موضوع نداشته‌اند، همچنین ۱۷ درصد از پاسخگویان تا حدی به مشترک بودن اعتقادات مذهبی دو طرف معتقدند.

۳-۲ بررسی فرضیه‌های پژوهش

فرضیه اول: بین مادران و دختران در معیار همسرگزینی (روابط دختر و پسر قبل از ازدواج) تفاوت معنی‌داری وجود دارد. در مورد مقایسه معیار همسرگزینی (روابط دختر و پسر قبل از ازدواج) در بین مادران و دختران، نتایج حاصل از آزمون خی‌دو ($\text{Chi-Square}=6/543$) که در سطح معناداری ($\text{sig}=0/03$) است نشان می‌دهد که در خصوص معیار روابط دختر و پسر قبل از ازدواج در بین مادران و دختران تفاوت معنی‌داری وجود دارد. همانطور که یافته‌ها نشان داد که اهمیت معیار روابط دختر و پسر قبل از ازدواج برای دختران بیشتر از مادران می‌باشد. همچنین نتیجه آزمون همبستگی وی کرامر ($\text{Cramers-V}=0/123$) نشان می‌دهد که شدت رابطه بین دو متغیر در حد ضعیفی می‌باشد.

فرضیه دوم: بین مادران و دختران در معیار همسرگزینی (معیار اقتصادی) تفاوت معنی‌داری وجود دارد. در مورد مقایسه معیار

همسرگزینی (معیار اقتصادی) در بین مادران و دختران، نتایج حاصل از آزمون خی‌دو ($\text{Chi-Square}=4/365$) (در سطح معناداری $\text{sig}=0/113$) نشان می‌دهد که در خصوص معیار اقتصادی در بین مادران و دختران تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. به عبارت دیگر در بین مادران و دختران معیار اقتصادی به عنوان یک معیار همسرگزینی به یک اندازه دارای اهمیت است.

فرضیه سوم: بین مادران و دختران در معیار همسرگزینی (معیار مذهبی) تفاوت معنی‌داری وجود دارد. در مورد مقایسه معیار همسرگزینی (معیار مذهبی) در بین مادران و دختران، نتایج حاصل از آزمون خی‌دو ($\text{Chi-Square}=4/494$) (در سطح معناداری $\text{sig}=0/106$) نشان می‌دهد که در خصوص معیار مذهبی در بین مادران و دختران تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. به عبارت دیگر در بین مادران و دختران معیار مذهبی به عنوان یک معیار همسرگزینی به یک اندازه دارای اهمیت است.

۴- نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی و مقایسه برخی ملاک‌های همسرگزینی دختران و مادران شهرستان سقز انجام گرفت. نتایج تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد ملاک اقتصادی در ازدواج برای مادران و دختران بیشترین اهمیت را دارد. دختران و

مادران از نظر اهمیت ملاک روابط قبل از ازدواج باهم تفاوت دارند و با وجود اینکه دو نسل از لحاظ تحصیلات با هم کاملاً متفاوت بوده و انتظار می‌رفت تفاوت معنی‌داری در ملاک‌های مورد مطالعه نشان دهند اما از لحاظ اهمیت ملاک مورد مطالعه دیگر یعنی معیار مذهبی تفاوت معنی‌داری دیده نشد. نتایج پژوهش حاضر با نتایج پژوهش (گیلکسون و گولان^۱ ۲۰۰۱)، (باس و بارن^۲ ۱۹۸۶)، پناهی (۱۳۸۴)، (توکلی ۱۳۷۸)، (صلحی ۱۳۸۳) و (زمانی ۱۳۸۸) همخوان است.

موضوع شکاف نسلی مسئله‌ای پیچیده است و میزان آن در موارد مختلف متفاوت است بنابراین نمی‌توان قضاوت کلی درباره این موضوع بیان کرد و به راحتی نمی‌توان برچسب شکاف نسلی را بر تفاوت‌های موجود در میان نسل‌ها زد. اگر نتایج این پژوهش را مبنایی برای قضاوت درباره شکاف دو نسل مادران و دختران قرار دهیم می‌بینیم که اختلافات ارزشی در میان دو نسل درباره ملاک‌های ازدواج فاصله زیاد قابل توجه نیست. در واقع با وجود اینکه در میان این دو نسل نمی‌توان قائل به وجود شکاف نسلی شد اما اختلاف نسلی در میان دو نسل مادران و دختران دیده می‌شود. البته چنین تفاوت‌های بین نسلی نه تنها نگران‌کننده نیست بلکه می‌تواند منجر به پویایی فرهنگ و جامعه باشد و از ضروریات

سازگاری و تطبیق‌پذیری یک اجتماع است. به نظر می‌رسد وضعیت حاضر را نمی‌توان در دو پارادایم مطلق «شکاف» یا «عدم شکاف» گنجانده بلکه باید از وضعیت دیگری صحبت کرد و آن داوری گزینشی نسبت به تغییرات ارزشی در میان نسل‌هاست. یعنی ما نخست باید برای فهمیدن عمق و میزان اختلافات نسلی، میان ساحت‌های زندگی تفکیک قایل شده و سپس وضعیت را در میان دو نسل مقایسه کنیم (باقری، ۱۳۹۲). اینگلهارت در کتاب خود با عنوان "تحول فرهنگی در جامعه پیشرفته صنعتی" بیان می‌کند که دگرگونی ارزش‌های یک اجتماع در میان نسل‌ها یک شبه اتفاق نمی‌افتد. در واقع تغییر الگوهای ارزشی یک جامعه به کندی صورت می‌گیرد (اینگلهارت ۱۳۷۳). همانگونه که انطباق کامل نسلی ممکن نیست، انقطاع کامل آن نیز محال است. هر نسل در فضای فرهنگی نسل پیش از خود رشد می‌کند و علی‌رغم تفاوت‌هایی میان این نسل‌ها، پذیرش برخی از عناصر فرهنگی_اجتماعی به وقوع می‌پیوندد (باقری، ۱۳۹۲). به نظر می‌رسد گرانیگاه تفاوت‌ها و شکاف میان نسل‌ها در ایران، بیش از هرجای دیگر مربوط به امور خصوصی همچون باورهای دینی، سبک زندگی، نوع پوشش و به طور کلی سلیقه‌هاست. برای مشاهده تمایزات نسلی در امور مربوط به حوزه خصوصی در این وضعیت ملاک‌هایی را می‌توان

برشمرد:

¹ Gilcksohn& Golan

² Buss& Barnes

(۱) تفاوت در آرمان‌ها و هدف‌های دو نسل. (۲) تفاوت در مفاهیم دو نسل: شبکه‌ء متصل مفاهیم در نزد نسل دوم شامل برداشت از استقلال فردی، اعتماد به نفس، آزادی بوده که امروزه این مفاهیم توسط نسل جدید تغییرات زیادی کرده است. (۳) تفاوت در الگویابی میان دو نسل: گروه‌های مرجع در میان دوره‌های نسلی در ایران تفاوت زیادی کرده است. از مرجعیت افتادن اغلب نمونه‌های آرمانی نسل گذشته برای نسل امروز، یکی از مهم‌ترین اجزای شکاف نسلی در حوزه خصوصی است. (۴) تفاوت در اصطلاحات روزمره دو نسل: بسیاری از جملات و عبارات گفتاری روزمره نسل جدید برای والدین آن‌ها قابل فهم نیست. به عبارتی دیگر، فضای گفتاری نسل جدید دارای شرایط منحصر به خویشاست. (۵) تفاوت در ظاهر، پوشش و نوع سخن گفتن در میان دو نسل. (۶) تفاوت در انتظار از زندگی و به تبع آن تفاوت در سبک زندگی. همین ویژگی‌های ملموس در سبک زندگی نسل جدید است که نوعی ماهیت جدید، تازه و متفاوت از نسل‌های گذشته را برای نسل سوم ایجاد کرده است. نزاع‌های موجود در باورهای مربوط به حوزه خصوصی بین نسل جدید و نسل گذشته، نتیجه‌ء شکاف همه‌جانبه‌ء ارکان زندگی است. بخش عمده‌ای از تفاوت‌های موجود، ناشی از داشتن تجربه‌های مدرن نسل جدید است که البته از ظهور روندهای مدرنیته در ایران خبر می‌دهد. ابژه‌های نسلی- به گفته کریستوفر بال-س- به عنوان

پدیده‌هایی برای ایجاد حس هویت نسلی به نحوی نا خود آگاهانه موجبات احساس همبستگی نسلی را در میان انسان‌ها در یک دوره خاص فراهم می‌آورد که آن‌ها را از نسل‌ها قبلی و بعدی خودشان تمیز می‌دهد. در واقع، فقط زمانی که نسل جدید، سلیقه‌های نسل قبلی را به وضوح نقض می‌کند، می‌توان فهمید نسلی جدید ظهور کرده است. بی‌شک این نسل با نسل قبلی خود متفاوت است و این تفاوت به برداشتی که آحاد هر نسل از دوره و زمانه‌ء خود دارند، شدت و حدت می‌بخشد. اگر چنانچه بین نسل‌ها و ابژه‌های نسلی‌شان فضای دیالکتیکی برقرار شود، فهمیدن شکاف‌ها و تفاوت‌ها در حوزه سلاقی دو نسل کاری آسان می‌شود. ما با افراد بزرگ‌تر از خودمان مخالفت می‌ورزیم، آن‌ها با ما مقابله می‌کنند و در این میان ابژه‌های میان نسلی خلق می‌شود. بدین ترتیب تحقیقات در زمینه پدیده نسلی گویای این مسأله است که تفاوت‌های کم یا بسیار کم در بین نسل گذشته (والدین) و نسل جدید (فرزندان) در بسیاری از موارد و دیدگاه‌ها دیده می‌شود. اما نگاهی توصیفی و تحلیلی و حتی به گونه‌ء مشاهده مستقیم یا تجربی، حاکی از نزاع فراگیر میان فرزندان و والدین در بین طبقات متوسط شهری و حتی دیگر طبقات است. برای فهم عمق و میزان اختلافات نسلی باید میان ساختارهای زندگی، تفکیک قائل شد و سپس وضعیت را در میان دو نسل مقایسه کرد. مدرنیته همچون زمان، زمینه تمایز ساخت‌های متفاوت در

زندگی انسان را فراهم می‌کند. دو حوزه اصلی در زندگی انسان وجود دارد که شامل حوزه عمومی و خصوصی می‌باشد. حوزه عمومی یعنی فضای عمومی اتباع یک جامعه شامل ساختارهای اجتماعی مختلفی مثل اماکن عمومی تفریحی و غیرتفریحی و همچنین نهادهای مدنی مثل مطبوعات، احزاب و رسانه‌های عمومی و حوزه خصوصی یعنی زندگی شخصی، دین، هنر، روابط زناشویی، پوشش، درآمد و... در امور مربوط به حوزه عمومی نوعی همبستگی یا پیوستگی فضای اجتماعی و بالطبع فضای نسلی وجود دارد. ارزش‌های عمومی در ایران بین گروه‌های سنی مختلف تفاوت قابل توجهی با یکدیگر ندارند. ارزش عمومی و پایه‌ای (صداقت، عدالت و...) در ایران بنظر می‌رسد بین رده‌های گوناگون سنی از احترام یکسانی برخوردار باشد. بنابراین در این حوزه تفاوت عمیق مشاهده نمی‌شود. نزاع‌های موجود در باورهای مربوط به حوزه خصوصی بین نسل جدید و گذشته، نتیجه شکاف همه جانبه ارکان زندگی است. بخش عمده‌ای از تفاوت‌های موجود ناشی از داشتن تجربه‌های مدرن نسل جدید است که از ظهور روندهای مدرنیته در ایران خبر می‌دهد. از این رو می‌توان گفت در ایران بیشترین تفاوت نسل‌ها در حوزه خصوصی دیده می‌شود و با ملاک‌هایی همچون ۱. تفاوت در آرمان‌ها و هدف‌های دונسل ۲. تفاوت در مفاهیم (مثل بسیج، مستضعف و...) ۳. تفاوت در الگوها و گروه‌های مرجع دو نسل ۴. تفاوت

در اصطلاحات روزمره ۵. تفاوت در ظاهر، پوشش و نوع سخن گفتن و ۶. تفاوت در انتظار زندگی و سبک زندگی، شناخته می‌شود. این ویژگی‌های ملموس سبک زندگی نسل جدید است که نوعی ماهیت جدید، تازه و متفاوت از نسل‌های گذشته را برای این نسل ایجاد کرده است. باتوجه به اینکه جامعه ایران، یک جامعه در مرحله گذار تاریخی-اجتماعی است، استعداد و آمادگی بیشتری را برای تولید شکاف‌های اجتماعی از جمله تفاوت و شکاف نسلی دارد. بررسی تفاوت نسلی در ایران نشان دهنده وجود تفاوت بین نسل‌های قدیم و جدید است. تفاوت‌ها به گونه‌ای نیست که بتوان از آن به انقطاع نسلی^۱ رسید. در صورت وجود انقطاع نسلی، ضرورتاً فروپاشی فرهنگی و اجتماعی صورت خواهد گرفت. از طرف دیگر جامعه ایران به لحاظ ساختاری به گونه‌ای شکل گرفته است که نسل‌ها از طریق خانواده و دین و دیگر نهادهای اجتماعی، به یکدیگر وابسته شده و امکان انفکاک و انقطاع نسلی از بین رفته است. افزون بر رابطه سه نهاد فوق، پذیرش فرهنگ مشترک و باور به سابقه و تجربه واحد اجتماعی و تاریخی از عوامل پیوند زننده بین نسلی هستند که تنها وجود تفاوت‌هایی را در میان نسل‌ها در حوزه‌های ارزشی، فردگرایی، خانواده، نوگرایی و... نشان می‌دهد. این گزارش،

۱. انقطاع نسلی یعنی گسست بدون رابطه بین نسلی

جدول (۱). بررسی میزان سن پاسخگویان

سن		نسله‌ها	
		مادران	دختران
زیر ۲۰ سال	تعداد	۱	۴۸
	درصد	۰.۵	۳.۲۲
۲۰-۳۰	تعداد	۱	۱۵۹
	درصد	۰.۵	۷۴
۳۱-۴۰	تعداد	۳۱	۶
	درصد	۴.۱۴	۸.۲
۴۱-۵۰	تعداد	۱۲۵	۲
	درصد	۱.۵۸	۰.۹
۵۱-۶۰	تعداد	۴۲	۰
	درصد	۵.۱۹	۰
۶۱ سال به بالا	تعداد	۱۵	۰
	درصد	۰.۷	۰
جمع	تعداد	۲۱۵	۲۱۵
	درصد	۱۰۰	۱۰۰

مبنایی را جهت مطالعات بعدی فراهم نموده است. با توجه به دلایل و شواهد ارائه شده ما معتقدیم که مسئله گسست خانواده‌ها در میان جامعه کنونی، در میان نگرانی‌های اصلی مردم و مسئولان ما قرار ندارد. لذا سیاست‌های کلان مربوط به خانواده، باید مورد توجه و بازبینی جدی قرار گیرد. به علاوه ما باید وظایف والدین را با دقت نظر بیشتری مورد بررسی و توجه قرار دهیم. نکته دوم این است که پیش‌گیری در کنار درمان باید مورد توجه قرار گیرد. ما باید تثبیت موقعیت خانواده‌های کنونی را در کنار کمک به حل مسایل خانواده‌های در معرض خطر مدنظر بگیریم تا جامعه‌ای مسئولیت‌پذیر داشته باشیم. مطمئناً ازدواج پایدارترین و باثبات‌ترین الگوی زندگی گروهی بوده، اما آگاهی‌های عمومی نسبت به این منافع، از سطح بالایی برخوردار نیست.

۵- پیوست‌ها

۵-۱ پیوست نتایج (جداول تک بعدی)

جداول تک بعدی (شماره ۱ تا ۵) با توجه به اینکه معمولاً هر ده سال به عنوان یک دهه محسوب می‌گردد و در تحلیل نسل‌ها از دهه استفاده می‌شود، از این رو مبنای بر اساس ده سال انتخاب شده است

جدول (۲). بررسی میزان تحصیلات پاسخگویان

تحصیلات		نسله	
بی سواد	تعداد	مادران	دختران
	۱۳	۰	۰
ابتدایی	درصد	۶	۰
	تعداد	۹۳	۰
سیکل	درصد	۳.۴۳	۰
	تعداد	۳۷	۰
دیپلم	درصد	۲.۱۷	۰
	تعداد	۴۲	۱۸
فوق دیپلم	درصد	۵.۱۹	۴.۸
	تعداد	۱۲	۴۰
کارشناسی	درصد	۶.۵	۶.۱۸
	تعداد	۱۵	۱۵۷
کارشناسی ارشد، دکترا	درصد	۷	۷۳
	تعداد	۳	۰
جمع	درصد	۴.۱	۰
	تعداد	۲۱۵	۲۱۵
		درصد	۱۰۰

جدول (۳). بررسی وضعیت تاهل پاسخگویان

تاهل		نسله	
مجرد	تعداد	مادران	دختران
	۰	۱	۵.۰
متاهل	درصد	۰	۰
	تعداد	۱۸۵	۲۱۴
مطلقه	درصد	۸۶	۵.۹۹
	تعداد	۲	۰
بیوه	درصد	.۹	۰
	تعداد	۲۸	۰
جمع	درصد	۶.۱۲	۰
	تعداد	۲۱۵	۲۱۵
		درصد	۱۰۰

جدول (۴). بررسی وضعیت محل سکونت پاسخگویان

سکونت		نسله	
ساکن در شهر سقز	تعداد	مادران	دختران
	۲۰۲	۱۶۹	۶.۷۸
ساکن در روستاهای اطراف سقز	درصد	۹۴	۱۳
	تعداد	۱۱	۶
ساکن در سایر شهرها	درصد	۱.۵	۳۱
	تعداد	۲	۴.۱۴
ساکن در روستاهای غیر از منطقه شهر سقز	درصد	.۹	۲
	تعداد	۰	.۹
جمع	درصد	۲۱۵	۲۱۵
	تعداد	۱۰۰	۱۰۰

population of girls and mothers of Saez city, 430 mothers and girls in two equal groups (215 people in each group) were selected as a sample and the criteria were examined using a questionnaire. After collecting information from the sample through a questionnaire, descriptive and inferential statistics were used to analyze the data. The results of data analysis show that the economic criterion in marriage is the most important for mothers and daughters ($P = 5\%$). Girls and mothers differ in the importance of pre-marital relationships ($P = 5\%$). Although the two generations were completely different in terms of education and were expected to show significant differences in the studied criteria, but in terms of the importance of other criteria studied, namely economic factors and religious criteria, no significant difference was seen ($P = 5\%$). According to the results of the present study, it is suggested that studies in different statistical communities examine other criteria in this field to clarify other aspects of the criteria for choosing a spouse and achieve more comprehensive results in Iranian society.

Key words:

Spouse Selection, Generation, Criteria, Marriage, Society

جدول (۵). بررسی وضعیت مسکن پاسخگویان

نسلها			وضعیت مسکن
مادران	دختران		استیجاری
تعداد ۲۴	۲۹		
درصد ۲۰.۱۱	۵.۱۳		شخصی
تعداد ۱۹۱	۱۸۳		
درصد ۸.۸۸	۱.۸۵		سازمانی
تعداد ۰	۳		
درصد ۰	۴.۱		جمع
تعداد ۲۱۵	۲۱۵		
درصد ۱۰۰	۱۰۰		

Abstract

Considering that marriage is socially, psychologically, economically, culturally, etc. important and vital for girls and boys and their families, therefore, it is important to study the importance of marriage criteria, especially the difference between the views of two generations in this field. In this regard, the present study examined the differences between the views of two generations of girls and mothers in terms of some criteria for choosing a spouse, such as girl-boy relationships, economic criteria and religious criteria. From the statistical

منابع:

۱. توکلی، مهناز (۱۳۷۸). بررسی نظام ارزشهای دو نسل مادران و دختران (نسل انقلاب) و مادران. پایان نامه کارشناسی ارشد جامعه شناسی، تهران: دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز.
۲. توکل، محمد؛ قاضی نژاد. ۱۳۸۵. شکاف نسلی در رویکرد کلان جامعه‌شناختی: بررسی نقد رهیافت‌های نسل تاریخی و تضاد ب تاکید بر نظرات مانهایم بوردیو. نام علوم اجتماعی. شماره پیاپی، ۲۷: ۹۵-۱۲۴.
۳. زارع، بیژن؛ اصل روستا، بیژن. ۱۳۸۹. بررسی ارزش‌های اجتماعی دونسل والدین و فرزندان در باره معیارهای انتخاب همسر در شهر هشتگرد. مسائل اجتماعی ایران، سال اول شماره ۱.
۴. عسکری ندوشن، عباس؛ عباسی شوازی، محمدجلال؛ صادقی، رسول. ۱۳۸۸. مادران، دختران و ازدواج (تفاوت‌های نسلی در ایده‌ها و نگرش‌های ازدواج در شهر یزد). فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان. سال یازدهم، شماره ۴۴.
۵. پناهی، محمد حسین (۱۳۸۳). شکاف نسلی موجود در ایران و اثر تحصیلات بر آن. فصلنامه علوم اجتماعی، شماره ۲۷، بهار و تابستان ۱۳۸۳.
۶. صلحی، حسین (۱۳۸۳). تعارض بنادین نوجوانان و والدین. پایان نامه کارشناسی ارشد جامعه شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبائی
۷. زمانی، ژاله (۱۳۸۸). مطالعه ملاک‌های همسرگزینی و رابطه این ملاک‌ها با عملکرد خانواده به منظور ارائه مدلی برای ارزیابی خانواده. پایان نامه دکتری دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، گروه مشاوره، رشته مشاوره.
۸. اینگلهارت، رونالدو (۱۳۷۳). تحول فرهنگی در جامعه پیشرفته صنعتی. ترجمه مریم وتر. تهران: انتشارات کویر.
۹. باقری، خسرو. ۱۳۹۲. امکان و عوامل گسست نسل‌ها از بعد روانشناختی. مجله رشد آموزش مشاور مدرسه. شماره ۳، دوره ۱۵.
10. Sepehri, Safoora; Bagherian, Ftemeh. 2013. Generation and gender differences in mate selection. Social behavioral Sciences. 84, 10-12.
11. Gilcksohn, J & Golan, H.(2001). Personality and Individual Differences. 30, 7, 1199-1209.
12. - Buss. D. U. & Barnes, M. F.(1986). Preferences in human mate selection. Journal of Personality and Social Psychology, 50, 559-570.

